

**«НУРГАЛИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ-XIV:
НАУЧНОЕ СООБЩЕСТВО УЧЕНЫХ XXI СТОЛЕТИЯ.
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»,
посвященные 85-летию академика НАН РК,
доктора филологических наук, профессора
РЫМГАЛИ НУРГАЛИ**

*Международная научно-
практическая конференция
12-14 марта 2025 года*

Сборник статей

ТОМ I

г. Астана

**«НУРГАЛИЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ-XIV:
НАУЧНОЕ СООБЩЕСТВО УЧЕНЫХ
XXI СТОЛЕТИЯ.**

**ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»,
посвященные 85-летию академика НАН РК,
доктора филологических наук, профессора
РЫМГАЛИ НУРГАЛИ**

Международная научно-практическая конференция
12-14 марта 2025 года

ТОМ I

г. Астана

УДК 80/81
ББК 81.2
Н90

Рецензенты:

Тахан С.Ш. - д.ф.н., проф. ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва (г. Астана, Казахстан);

Альбекова А.Ш. - к.ф.н., доц. Казахского агротехнического исследовательского университета им. С. Сейфуллина (г. Астана, Казахстан).

Под общ. ред. д.ф.н., проф. К.Р. Нургали

Члены редколлегии: к.ф.н., ассоц. проф. Мукажанова Л.Г., магистр Богданова Ю.В., магистр, ст. преп. Кенжегулова А.С., магистр, ст. преп. Уайсбаева А.Г.

«Нургалиевские чтения-XIV: Научное сообщество ученых XXI столетия. Филологические науки»: сборник Международной научно-практической конференции, посвященной 85-летию академика НАН РК, доктора филологических наук, профессора РЫМГАЛИ НУРГАЛИ (12-14 марта 2025 г., г. Астана/ Под общ. ред. д.ф.н., проф. К.Р. Нургали. – Астана: «Мастер ПО», 2025. – Том I. – 555 с.

ISBN 978-601-326-914-6

В сборник статей Международной научно-практической конференции «Нургалиевские чтения- XIV: Научное сообщество ученых XXI столетия. Филологические науки» (12-14 марта 2025 г., г. Астана) вошли доклады участников конференции, которые выступили с результатами исследований по теоретическим и практическим вопросам языкознания, литературы, педагогики средней и высшей школы.

Участники данной конференции - профессорско-преподавательский состав, учителя школ и обучающиеся вузов-партнеров из городов Казахстана (Астаны, Алматы, Павлодара, Кызылорды, Семей, Тараза и др.), Российской Федерации (Москва, Казань, Таганрог, Армавир), Беларуси (Минск, Гродно), Молдовы, Узбекистана (Каракалпаки), Кыргызстана, а также из Турции, Польши (Катовице), Румынии (Яссы).

Материалы конференции изданы в двух томах.

Первый том включает доклады пленарного заседания, а также материалы секций – доклады преподавателей вузов и учителей школ.

Второй том состоит из статей докторантов, магистрантов и студентов.

Данные сборники рекомендованы как состоявшимся ученым-исследователям по филологическим и педагогическим направлениям, так и молодым соискателям.

ISBN 978-601-326-914-6

9 786013 269146

СОДЕРЖАНИЕ

ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО БЕЙСЕНБАЯ А.Б. - члена правления - проректора НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилёва» по академическим вопросам	3
--	---

ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО ДУЙСЕНҒАЗЫ С.М. - декана филологического факультета НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилёва».	5
---	---

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

ВКЛАД АКАДЕМИКА РЫМГАЛИ НУРГАЛИ В РАЗВИТИЕ КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ Бейсенова Ж.С. , д.ф.н., проф. кафедры русской филологии Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	7
--	---

ИСТОКИ И ОСНОВАНИЯ КОМПАРАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ: А.В.МИХАЙЛОВ И Р. НУРГАЛИ Полубояринова Л.Н. , д. ф. н., профессор СПбГУ (г. <i>Санкт-Петербург, Россия</i>) ...	14
--	----

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ФИЛОСОФИЯ СЕМЬИ В РАССКАЗАХ И СКАЗКАХ А. ПЛАТОНОВА 1930-Х ГГ. Субботина Т.М. , к.ф.н., доцент, зав. кафедрой русского языка и литературы Таганрогского института имени А.П. Чехова (филиал) ФГБОУ ВО «РГЭУ (РИНХ)» (г. <i>Таганрог, Россия</i>)	18
--	----

ТИПЫ НЕОДНОСЛОВНЫХ ИНТЕНСИФИКАТОРОВ ДЛЯ СЛОВАРЯ ИНТЕНСИФИКАТОРОВ В ЯЗЫКЕ Ф. М. ДОСТОЕВСКОГО: К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА (НА МАТЕРИАЛЕ ЛИЧНЫХ ПИСЕМ) Шарапова Е.В. , к.ф.н., доц., научный сотрудник Института русского языка им. В.В. Виноградова РАН (г. <i>Москва, Россия</i>)	23
--	----

ЭВОЛЮЦИЯ КАЗАХСКОЙ СКАЗКИ В КОНТЕКСТЕ КУЛЬТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ Нұрғали Қ.Р. , д.ф.н., профессор, заведующий кафедрой русской филологии ЕНУ имени Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	27
--	----

СЕКЦИЯ 1

ТЕОРИЯ И МЕТОДОЛОГИЯ НАУКИ О ЯЗЫКЕ И ЛИТЕРАТУРЕ

АДАМҒА ҚАТЫСТЫ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕР ҚҰРАМЫНДАҒЫ КЕЙБІР ҰҒЫМДАРҒА ТҮСІНІКТЕМЕ Абдиров Ө.Қ. , докторант, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті (<i>Астана, Қазақстан</i>)	34
---	----

ШОЛОХОВТЫҢ ДОН ӘНГІМЕЛЕРІНДЕГІ ДИАЛЕКТИЗМДЕР Ауезова А.Т. , доктор PhD, доцент, Акишева А.К. , доктор PhD, доцент, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	44
--	----

О РОЛИ МЕТАЯЗЫКОВОГО КОММЕНТИРОВАНИЯ В ИНТЕНСИФИКАЦИИ ВЫСКАЗЫВАНИЯ	
---	--

Байгарина Г.П. , к.ф.н., доцент КФ МГУ им. М.В. Ломоносова (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	49
КУЛЬТУРНОЕ ПРОСТРАНСТВО МУЗЕЯ-ЗАПОВЕДНИКА «КОЛОМЕНСКОЕ» В ИНСТРУМЕНАРИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ РКИ	
Бак Х. , PhD филологии, Университет им. Ататюрка (г. <i>Эрзурум, Турция</i>), профессор МПГУ (г. <i>Москва, Россия</i>), Ткачев А.А. , к.т.н., доцент РГАУ-МСХА им. К.А. Тимирязева (г. <i>Москва, Россия</i>)	55
О НЕКОТОРЫХ ОППОЗИЦИЯХ В АНТОНИМИИ	
Букаренко С.Г. , д.ф.н., доцент ТИ имени А.П. Чехова (филиал) «Ростовского государственного экономического университета (РИНХ)» (г. <i>Таганрог, Россия</i>)	59
ЭВОЛЮЦИЯ МЕТОДОВ ИССЛЕДОВАНИЯ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ: ОТ КЛАССИКИ К ЦИФРОВЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ	
Джангабаева Г. Г. , стажер-преподаватель, Ходжаниязова А.А. , к.п.н., доцент Нукусского государственного педагогического института (г. <i>Нукус, Узбекистан</i>) ..	64
ГЕНДЕРНАЯ КОНЦЕПТОСФЕРА В ФОКУСЕ КОГНИТИВНОЙ ПАРАДИГМЫ	
Джураева З.Р. , д.ф.н., доцент БухГУ (г. <i>Бухара, Узбекистан</i>).....	69
ВЗГЛЯДЫ ЛИНГВИСТОВ В ОЦЕНКЕ СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ	
Дильманов И.О. , к.ф.н, доцент НГПИ имени Ажинияза (г. <i>Нукус, Узбекистан</i>)	73
АЛАШ РУХТЫ АКАДЕМИКТИҢ МҰРАСЫ (ғалым Р. Нұрғали еңбектері туралы)	
Ермаганова М., Жолдасбекова З. , Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Ғылыми кітапхананың Сирек кітаптар мен қолжазбалар бөлімі, (г. <i>Астана қ., Қазақстан</i>)	77
НЕКОТОРЫЕ СТЕРЕОТИПЫ ГОСТЕПРИИМСТВА В РУССКОЙ И КАРАКАЛПАКСКОЙ КУЛЬТУРНЫХ КАРТИНАХ МИРА	
Заримбетов А.А. , ассистент-преподаватель Нукусский государственный педагогический институт им. Ажинияза (г. <i>Нукус, Узбекистан</i>)	81
УСТНАЯ РЕЧЬ КАК ПРОДУКТИВНЫЙ ВИД РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
Ибраимова Л.Н. , к.п.н, доцент Таразский университет имени М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>)	84
ИССЛЕДОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧЕСКИХ ПОЛЕЙ В ЯЗЫКОЗНАНИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЯЗЫКОВЫХ СИСТЕМ	
Қандарбекова Б.Қ. , преподаватель, ОУ «Alikhan Vokeikhan University» (г. <i>Семей, Казахстан</i>)	89
ПРЕЦЕДЕНТНОСТЬ ИМЕНИ СОБСТВЕННОГО В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ	
Катермина В.В. , д.ф.н., профессор Кубанского государственного университета (г. <i>Краснодар, Россия</i>)	94
КУЛЬТУРА КАК ЯЗЫК ОБЩЕНИЯ: ОТ ЭТНОЦЕНТРИЗМА К ВЗАИМНОМУ УВАЖЕНИЮ	
Кенжегулова А.С. , маг .пед. наук, ст. преп., Асылбаева А.С. , маг. пед. наук, ст. преп. ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	98

<p>ЯЗЫКОВЫЕ СРЕДСТВА СОЗДАНИЯ КОЛОРИТА ВРЕМЕНИ В СБОРНИКЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ Р. СЕНЧИНА «НУЛЕВЫЕ» Ковальская И.А., старший преподаватель РГЭУ (РИНХ) (г. <i>Ростов-на-Дону, Россия</i>)</p>	102
<p>ВНУТРЕННЯЯ ФОРМА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С ЗООСЕМНЫМИ ЕДИНИЦАМИ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ Коршунова А.В., преподаватель БухГУ (г. <i>Бухара, Узбекистан</i>)</p>	108
<p>ИСТОРИЯ ПОНЯТИЯ «ПРОЗВИЩЕ» В ЯЗЫКЕ И В ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ НАУКЕ Маймакова А.Д., к.филол.н., доцент, Ибраева Ж.Б., к.филол.н., доцент КазНПУ им. Абая (г. <i>Алматы, Казахстан</i>).....</p>	111
<p>КОРПУСТЫҚ ЛИНГВИСТИКА ТАРИХЫНАН Миров М. О., ф.ғ.к, доцент, Тұрсынова М., магистрант Қ. Жұбанов атындағы АӨУ (Ақтөбе қ., <i>Қазақстан</i>).....</p>	116
<p>ДЕРИВАЦИЯ ТЕРМИНОВ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И ИХ ПЕРЕВОД НА РУССКИЙ ЯЗЫК (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕРМИНОЛОГИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ МИКРОБИОЛОГИИ) Мукажанова Л.Г., к.ф.н., ассоц. профессор ЕНУ имени Л.Н. Гумилёва (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	120
<p>ОККАЗИОНАЛИЗМ КАК СРЕДСТВО ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ АВТОРСКОЙ РЕЧИ Мукажанова Л.Г., к.ф.н., ассоц. профессор ЕНУ имени Л.Н. Гумилёва (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	129
<p>ГЕОЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ И ПАРЕМИЙ Нуржанова З.М., к.ф.н., доцент ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва (г. <i>Астана, Казахстан</i>) ...</p>	134
<p>РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЦЕННОСТИ «УВАЖЕНИЕ» В ЦИФРОВОМ МЕДИЙНОМ ДИСКУРСЕ КАЗАХСТАНА Омарова Н.Г., магистр, лектор КУ им. Ш.Уалиханова (г. <i>Кокшетау, Казахстан</i>)...</p>	139
<p>МЕЖДУ ИДЕОЛОГИЕЙ И ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬЮ: РЫМГАЛИ НУРГАЛИ И ЕГО ПОДХОД К ЛИТЕРАТУРНОЙ КРИТИКЕ Орынханова Г.А., к.ф.н., ассоциированный профессор КазНацЖенПУ (г. <i>Алматы, Казахстан</i>)</p>	145
<p>ОСОБЕННОСТИ УЧЕБНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА УЧИТЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА Сергазина Ж.Ж., магистр пед. наук, старший преподаватель КАТИУ им. С. Сейфуллина (г. <i>Астана, Казахстан</i>), Анафина А.Н., учитель русского языка и литературы Сатинской СОШ (г. <i>Павлодар, Казахстан</i>)</p>	152

ЛАКУНАРНЫЕ ЕДИНИЦЫ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ЧЕЛОВЕКА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ ПРИ СОПОСТАВЛЕНИИ С УЗБЕКСКИМ ЯЗЫКОМ Толипова Д.Г. , доктор философии по филологическим наукам (PhD), и.о. доцента кафедры русского языка и литературы университета Альфраганус (<i>г. Ташкент, Узбекистан</i>)	156
К ВОПРОСУ О СТАТУСЕ ДИСКУРСИВНЫХ КОНСТРУКЦИЙ «ОТ СЛОВА СОВСЕМ», «ДВАДЦАТЬ ЧЕТЫРЕ НА СЕМЬ» В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ Треблер С. М. , к.ф.н., доцент Казахстанского филиала МГУ им. М.В. Ломоносова (<i>г. Астана, Казахстан</i>)	159
КУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТ В ЕДИНИЦАХ КОНЦЕПТА Файзуллаев М.Б. , к.ф.н., профессор БГУ (<i>г. Бухара, Узбекистан</i>)	163
ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РУССКОГО ЯЗЫКА Филиппова О.Н. , к.ф.н., доцент Таганрогский институт имени А.П. Чехова (филиал) РГЭУ (РИНГ) (<i>г. Таганрог, Россия</i>)	167
ВЛИЯНИЕ МАКСИМА ГОРЬКОГО НА ЯЗЫКОВУЮ ПОЛИТИКУ СОВЕТСКОГО СОЮЗА Чайлак Х. , к.ф.н., доцент, Караденизский технический университет (<i>г. Трабзон, Турция</i>)	171
СИМВОЛ И МЕТАФОРА В ЯЗЫКЕ И РЕЧИ Черткова О. М. , старший преподаватель УО “Белорусский государственный медицинский университет” (<i>г. Минск, Беларусь</i>)	175
ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ФЕМИНИТИВОВ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ Яковлева О. А. , к.ф.н., доцент, Евсеева Е. Ю. , студент 5 года обучения Таганрогского института имени А.П. Чехова (филиал) ФГБОУ ВО «РГЭУ (РИНХ)» (<i>г. Таганрог, Россия</i>)	181

СЕКЦИЯ 2

РУССКИЙ ЯЗЫК В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

РУССКИЙ ЯЗЫК В КАРАКАЛПАКСКОЙ ШКОЛЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРЕПОДАВАНИЯ Абдуллаева Р.А. , ассистент преподавателя НГПИ имени Ажинияза (<i>г. Нукус, Узбекистан</i>)	185
ОСВОЕННЫЕ И НЕОСВОЕННЫЕ ТЮРКИЗМЫ КАК ХАРАКТЕРНАЯ ОСОБЕННОСТЬ РЕЧЕВОГО ПОРТРЕТА КАЗАХСТАНЦА Алтаева Г.А. , к.ф.н., Иманбекова А.А. , студенткаТарУ им.М.Х.Дулати (<i>г. Тараз, Казахстан</i>)	187
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ В РЕЧИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА Алтаева Г.А. , к.ф.н., Турарова А. , студент ТарУ им.М.Х. Дулати (<i>г. Тараз, Казахстан</i>)	192

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧЕРЕЗ ОСВОЕНИЕ НАВЫКОВ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ Жегубаева А.А. , магистр педагогики, учитель русского языка и литературы ГКП на ПХВ «Школа-гимназия № 3» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	197
--	-----

ОБУЧЕНИЕ ДЕТЕЙ РУССКИХ БЕЖЕНЦЕВ В СТАМБУЛЕ (1920-1923) Олджай Т. , д.ф.н., профессор Стамбульского университета (г. <i>Стамбул, Турция</i>) ...	202
--	-----

СЕКЦИЯ 3 РУССКИЙ ЯЗЫК В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

УСТНАЯ РЕЧЬ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО: КАК ВЫЙТИ ЗА РАМКИ ШАБЛОНА И УЧЕБНЫХ МОДЕЛЕЙ Адашкевич И.В. , ст. преподаватель, Кислик Н.В. , ст. преподаватель Белорусского государственного медицинского университета (г. <i>Минск, Беларусь</i>)	207
---	-----

ВОПРОСЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА ИНОСТРАННЫМ ГРАЖДАНАМ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ Алина Г.М. , к.ф.н., ст. преподаватель, Беспяева Г.К. , к.п.н., доцент НАО «МУС» (г. <i>Семей, Казахстан</i>)	211
---	-----

ЛИНГВОКУЛЬТУРНАЯ ИНТЕРФЕРЕНЦИЯ В РЕЧИ ТУРЕЦКИХ СТУДЕНТОВ: НА ПРИМЕРЕ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА Ашчи М. , к.ф.н., Караденизский технический университет (г. <i>Трабзон, Турция</i>) ...	216
--	-----

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ИНОСТРАННЫХ УЧАЩИХСЯ ПРИ ПОМОЩИ ВЕБ-САЙТОВ ДЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО Барташевич В.В. , Белорусский государственный медицинский университет (г. <i>Минск, Беларусь</i>)	219
---	-----

РАЗГОВОРНЫЙ КЛУБ КАК ИНСТРУМЕНТ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ У СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА СЕМЕЙ Белеуханова К.М. , магистр филологических наук преподаватель Медицинского университета Семей (г. <i>Семей, Казахстан</i>)	224
---	-----

ТВОРЧЕСКИЙ МАРАФОН ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В КОНТЕКСТЕ РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ Ковалевич Е.П. , к.ф.н., доцент АГПУ (г. <i>Армавир, Россия</i>)	227
--	-----

ИЗ ОПЫТА ИНТЕНСИВНОГО ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ Майбалаева А.А. , к.п.н., доцент ЕНУ им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>) ..	231
---	-----

ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАМКАХ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО Хамракулова Ш.А. , ст. преподаватель НБОУ Alfraganus University (г. <i>Ташкент, Узбекистан</i>)	236
--	-----

«МАГИЯ ВРЕМЁН ГОДА: УЧИМ РУССКИЙ С УДОВОЛЬСТВИЕМ» (ИЗ ОПЫТА ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ)
Чернова Л.В., к.ф.н., доцент АГПУ (*г. Армавир, Россия*) 240

ВЛИЯНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ РЕСУРСОВ НА ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ
Яковлева М.А., преподаватель БГУК (*г. Минск, Беларусь*) 244

СЕКЦИЯ 4

ВОПРОСЫ ИЗУЧЕНИЯ И ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧНОГО КАЗАХСТАНА

ЗНАЧЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОЗДАНИИ ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ: МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ И ПОДХОДЫ
Акишева А.К., PhD, и.о. доцента кафедры русской филологии, ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва (*г. Астана, Казахстан*); **Ауезова А.Т.**, PhD, и.о. доцента кафедры русской филологии, ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва (*г. Астана, Казахстан*) 248

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ПОСТРОЕНИЯ СЛОЖНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ У УЧАЩИХСЯ КЫРГЫЗСКИХ ШКОЛ
Болотакунова Г. Ж., к. ф.н., доцент Ошский государственный университет (*г. Ош, Кыргызстан*); **Аман кызы А.**, магистрант, Ошский государственный университет (*г. Ош, Кыргызстан*) 254

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ В КАРАКАЛПАКСКОЙ ШКОЛЕ
Генжебаева Г.К., ст. преподаватель, НГПИ имени Ажиниза (*г. Нукус, Узбекистан*) 258

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В КАЗАХСКИХ КЛАССАХ
Даербаяева З.К., педагог-исследователь КГУ «Средняя школа имени М. Ломоносова» (*г. Усть-Каменогорск, Казахстан*) 261

РУССКИЙ ЯЗЫК КАК ИНОСТРАННЫЙ: ДИСТАНЦИОННЫЕ ФОРМАТЫ ОБУЧЕНИЯ
Жумакасова Г.Г., магистр, ст. преподаватель, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева (*г. Астана, Казахстан*) 266

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЫ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ СРЕДЫ
Искакова Г.К., учитель русского языка и литературы, магистр социальных наук, КГУ «Школа –гимназия №1» (*г. Кокшетау, Казахстан*) 270

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КАЗАХСКИХ ТОПОНИМОВ
Кулажан Р.А., **Байшукурова Г.Ж.**, к.ф.н., КазНПУ им. Абая (*г. Алматы, Казахстан*) 273

КОМПЛЕКС УПРАЖНЕНИЙ ПО ОСВОЕНИЮ СПЕЦИАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ
Кунгурова С.Н., старший преподаватель ТарУ им. М.Х. Дулати (*г. Тараз, Казахстан*); **Мадыгулова А.В.**, студент (*г. Тараз, Казахстан*) 275

<p>ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ (ЧИТАТЕЛЬСКОЙ) ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ПО РАССКАЗУ ТЕФФИ «НОСТАЛЬГИЯ» Кунгурова С.Н., старший преподаватель ТарУ им. М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>); Мадыгулова А.В., студент, (г. <i>Тараз, Казахстан</i>)</p>	280
<p>КРЕАТИВНЫЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧНОСТИ КАЗАХСТАНА Лесбай Ж.Ш., учитель русского языка и литературы, школа-гимназия №22 (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	284
<p>РАБОТА С ТЕКСТОМ КАК ОСНОВНОЙ СПОСОБ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ Рубаха Е.Е., учитель-эксперт русского языка и литературы, школа-гимназия №22 (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	288
<p>ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИЁМОВ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ Сарсембек Ж.Г., магистр ТарУ им. М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>); Текеева Г., студент ТарУ им. М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>)</p>	294
<p>ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ Сергазина Ж.Ж., магистр пед. наук, старший преподаватель НАО КАТИУ им. С. Сейфуллина (г. <i>Астана, Казахстан</i>); Буланбаева Б.Р., учитель русского языка и литературы, КГУ Жамбылская СОШ (район <i>Аққулы, Павлодарская обл., Казахстан</i>)</p>	298
<p>ИЗУЧЕНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ СТУДЕНТАМИ-НЕФИЛОЛОГАМИ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА Токсанова С.К., к.п.н., доцент ЕНУ им.Л.Н. Гумилёва (г. <i>Астана, Казахстан</i>) ...</p>	302
<p>РЕЧЕВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В 10-11 КЛАССАХ Тулегенова Г.Б., учитель русского языка и литературы школа-гимназия №22 (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	305
<p>ПОРТФОЛИО КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА Урунбасарова Э.А., д.п.н., профессор Esil University (г. <i>Астана, Казахстан</i>); Алькеева С.М., ст. преподаватель НАО «Медицинский университет «Астана» (г. <i>Астана, Казахстан</i>); Баймагамбетова К.Н., ст. преподаватель НАО «Медицинский университет «Астана» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	309

СЕКЦИЯ 5 ВИДЫ И МЕТОДЫ АНАЛИЗА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА

<p>ПРИЁМЫ АНАЛИЗА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ Алимова М.К., учитель начальных классов ТОО «Alramys school» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	313
---	-----

<p>КОНЦЕПТ «ЧЕСТЬ» В РУССКОЙ И КАЗАХСКОЙ ЯЗЫКОВЫХ КАРТИНАХ МИРА Балкунова Н.П., к.п.н., доцент, ун-т «Туран-Астана»; Дегтярева Н.Ю., учитель ТОО «Riviera international school» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	318
<p>ВИДЫ И МЕТОДЫ АНАЛИЗА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА ДЛЯ РАБОТЫ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ Булатова А.Н., учитель начальных классов ТОО «Alpamys School» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	323
<p>ЦВЕТОПИСЬ В ПОВЕСТИ А.П. ЧЕХОВА «ТРИ ГОДА» Бутырина Л.Н., к.ф.н., доцент Таганрогского института им. А.П. Чехова (г. <i>Таганрог, Россия</i>); Писарева М.Г., студентка факультета истории и филологии ТИ им. А.П. Чехова (г. <i>Таганрог, Россия</i>)</p>	326
<p>ФУНКЦИИ ЛАТИНСКИХ СЛОВ И ОБОРОТОВ В ЯЗЫКЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ Н.С. ЛЕСКОВА Ваганов А.В., к.ф.н., доцент ТИ им. А.П. Чехова (г. <i>Таганрог, Россия</i>)</p>	331
<p>ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МАРКЕРЫ ПОИСКА СЕБЯ В СКАЗКЕ «ТРИ МЕДВЕДЯ» Дарбаева Ж.К., к.ф.н., доцент ЕАГИ им. А. Кусаинова (г. <i>Астана, Казахстан</i>); Макарова О.В., к.ф.н., доцент Тюменского ГМУ (г. <i>Тюмень, Россия</i>); Кенжигалиева А.Д., студент МНУ им. Нарикбаева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	335
<p>РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА Демесинова Д.А., учитель русского языка и литературы КГУ «Городская казахская школа-лицей» (г. <i>Аягоз, Казахстан</i>)</p>	340
<p>ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРАКТИКЕ УЧИТЕЛЯ ЛИТЕРАТУРЫ Дюсембекова Р.К., учитель, школа-гимназия №22 (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	343
<p>АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ОЦЕНКИ В ТЕКСТАХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ А.П. ЧЕХОВА Ким Н.М., к.ф.н., доцент ТИ им. А.П. Чехова (г. <i>Таганрог, Россия</i>)</p>	348
<p>ЛУЧШИЕ ПОЭТЫ КАЗАХСТАНА В ЭТНОКУЛЬТУРНОМ АСПЕКТЕ Кривошапова Т.В., д.ф.н., профессор Казахстанского филиала МГУ им. М.В. Ломоносова (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	353
<p>ТЕКСТ КАК ПОСТОЯННАЯ ОПОРА ПРИ ОБУЧЕНИИ ГОВОРЕНИЮ Кутымбетова Э.К., магистр филологии, старший преподаватель Таразского университета им. М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>)</p>	357
<p>ХРОНОТОП: ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННЫЕ ЗАКОНОМЕРНОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА Орлова Т. С., преподаватель СПбГХПА им. А.Л. Штиглица (г. <i>Санкт-Петербург, Россия</i>)</p>	366

<p>ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЯЗЫКОВЫХ СРЕДСТВ ОПИСАНИЯ ЭМОЦИЙ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ Оспанова И.В., к.ф.н., доцент Высшего колледжа им. М. Жумабаева (г. <i>Петропавловск, Казахстан</i>); Дарбаева Ж.К., к.ф.н., доцент Евразийского гуманитарного института им. А.К. Кусаинова (г. Астана, Казахстан); Котова Ю.С., педагог-эксперт Школы-лицея «Дарын» (г. <i>Петропавловск, Казахстан</i>)</p>	372
<p>ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИИ К ЧТЕНИЮ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ Пискунова Е.Н., учитель русского языка и литературы КГУ «Школа-лицей №66» (г. <i>Караганда, Казахстан</i>)</p>	376
<p>АНАЛИЗ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО СУБСТРАТА НА ПРИМЕРЕ ПРОЗЫ СОВРЕМЕННОГО ПИСАТЕЛЯ-БИЛИНГВА Плотникова М.А., м.п.н., учитель ГКП «Школа-Гимназия №22» (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	382
<p>ГЕНДЕРНЫЕ ИСТОРИИ В РАССКАЗЕ Н.С. ЛЕСКОВА «ЖЕМЧУЖНОЕ ОЖЕРЕЛЬЕ» Свидова Н.В., к.ф.н., доцент ТарУ им. М.Х. Дулати (г. <i>Тараз, Казахстан</i>); Асқарқызы Ж., преподаватель ШГ им. И. Панфилова (г. <i>Тараз, Казахстан</i>)</p>	390
<p>РЫМГАЛИ НУРГАЛИ ОБ ОСНОВАХ НАЦИОНАЛЬНОЙ ДУХОВНОСТИ Сиренова Б.А., доцент ЕАГИ им. А. Кусаинова (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	395
<p>ОБ ОДНОЙ ОСОБЕННОСТИ ТЕАТРАЛЬНОГО АНЕКДОТА Стародубцева З.Г., к.ф.н., доцент РГЭУ (РИНХ) (г. <i>Таганрог, Россия</i>)</p>	398
<p>ТЕМА ТРАГИЧЕСКОЙ СУДЬБЫ ГЕРОЯ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ М. МАГАУИНА «ГИБЕЛЬ БОРЗОГО» И Л.ТОЛСТОГО «ХОЛСТОМЕР» Тусупова А.К., к.ф.н., ст. преподаватель ЕНУ им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>); Кулуспаева С.Б., магистр, ст. преподаватель ЕНУ им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	401
<p>ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ СТЕПНОГО ПЕЙЗАЖА В РОМАНЕ М. АУЭЗОВА «ПУТЬ АБАЯ» Умурзакова А.Ж., к.ф.н., доцент АУ им. Х. Досмухамедова (г. <i>Атырау, Казахстан</i>)</p>	405

СЕКЦИЯ 6

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ, ПЕРЕВОД И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕКСТА

<p>СПОСОБЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЯЗЫКОВОЙ КУЛЬТУРЫ СРЕДИ КАЗАХОЯЗЫЧНОЙ МОЛОДЕЖИ Абдуова Б.С., к.ф.н., ассоц. профессор ЕНУ им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)</p>	409
<p>ПРОБЛЕМА САМОИДЕНТИФИКАЦИИ ГЕРМАНА САДУЛАЕВА В КОНТЕКСТЕ НОВОГО РЕАЛИЗМА Азимова Э.А., преподаватель ДжГПУ им. А. Кадыри (г. <i>Джизак, Узбекистан</i>)</p>	412
<p>О КАЗАХСКОЙ ПОЭЗИИ НАЧАЛА XX ВЕКА Асенова А.Б., к.ф.н., доцент КУ им. Ш. Уалиханова (г. <i>Кокшетау, Казахстан</i>)</p>	415

<p>СОВРЕМЕННАЯ КАЗАХСТАНСКАЯ ЛИТЕРАТУРНАЯ СКАЗКА: МИФОЛОГЕМЫ И ПАТТЕРНЫ Власова Г.И., д.ф.н., профессор Казахстанского филиала МГУ им. М.В. Ломоносова (<i>г. Астана, Казахстан</i>)</p>	418
<p>НРАВСТВЕННЫЕ КОНЦЕПТЫ И ИХ ОТРАЖЕНИЕ В ЯЗЫКЕ ДЕТСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ РЕДЬЯРДА КИПЛИНГА Габдешева А.Е., магистр иностранных языков ЗКУ им. М. Утемисова (<i>г. Уральск, Казахстан</i>)</p>	425
<p>РЕЦЕПЦИЯ ТВОРЧЕСТВА ХАСАНА ТУФАНА В ПОЭЗИИ ИЛЬСИЯР ИКСАНОВОЙ Гайнуллина Г.Р., Казанский федеральный университет (<i>г. Казань, Россия</i>), Габдуллина Г.Р., Казанский федеральный университет (<i>г. Казань, Россия</i>)</p>	430
<p>ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ФЕЛИЦИТАРНОЙ ПАРАДИГМЫ В КЛАССИЧЕСКОЙ РУССКОЙ ПОЭЗИИ Гудзина В.А., д.ф.ф.н. (PhD), доцент кафедры русского языка и литературы БухГУ (<i>г. Бухара, Узбекистан</i>)</p>	433
<p>ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОЗНАНИЕ У ДЕТЕЙ И ЛИТЕРАТУРА: ЭКОКРИТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАССКАЗУ ВИТАЛИЯ БИАНКИ «ЛЕСНЫЕ ДОМИШКИ» Джан Э.Б., д.ф.н., доцент Караденизского технического университета (<i>г. Трабзон, Турция</i>)</p>	438
<p>ҚАЗАҚ ЖЫР-ДАСТАНДАРЫНДАҒЫ ПАТРИОТИЗМ САРЫНЫ МЕН АЗАМАТТЫҚ ӘУЕН Дүйсенбаев А.Қ., п.ғ.к., доцент; Балтымова М.Р., ф.ғ.к., профессор КазНУ им. Аль-Фараби (<i>г. Алматы, Казахстан</i>)</p>	443
<p>THE SPECIFICS OF CONFLICT AND GENRE IN A. CHEKHOV'S PLAYS Zhambabayeva G.T., Master of Pedagogical Sciences, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті (<i>г. Астана, Казахстан</i>)</p>	449
<p>ТРАВЕЛОГ В ТВОРЧЕСТВЕ А. АЛИМЖАНОВА И Д.В.ГРИГОРОВИЧА Жаныбекова Б.Н., м.п.н., старший преподаватель Международного университета Астана (<i>г. Астана, Казахстан</i>)</p>	452
<p>САБЫРХАН АҚЫН ӘЛЕМІ Жиенкулова А.Т., учитель казахского языка и литературы ШГ №13 им. Д. Байбосынова (<i>г. Атырау, Казахстан</i>)</p>	457
<p>РОЛЬ ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПАТРИОТИЧЕСКИХ ЧУВСТВ У ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ Ибрагимова С.С., PhD, и.о. доцента Alfraganus University (<i>г. Ташкент, Узбекистан</i>)</p>	461
<p>РЕБЕНОК И ХОЛОКОСТ: ОНЕЙРИЧЕСКОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ ДЖУДИТ КЕРР «КАК ГИТЛЕР УКРАЛ РОЗОВОГО КРОЛИКА» Иванкива М.В., к.ф.н., Санкт-Петербургский государственный университет (<i>г. Санкт-Петербург, Россия</i>)</p>	466

«ЗАПИСКИ ИЗ МЕРТВОГО ДОМА» Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО В КОНТЕКСТЕ ТЕРМИНА «ПОЛИФОНИЧЕСКИЙ» М. БАХТИНА Икисиври А.Д. , к.ф.н., преподаватель Караденизского технического университета (<i>г. Трабзон, Турция</i>)	471
ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ДРАМАТУРГИЯСЫ: ИДЕЯ ЖӘНЕ БОЛҒЫС Иманбаева А.С. , ст. преподаватель Казахского национального университета искусств (<i>г. Астана, Казахстан</i>)	476
ЧИТАТЬ НЕВИДИМОЕ: ЭЗОПОВ ЯЗЫК В РОМАНЕ «И ДОЛЬШЕ ВЕКА ДЛИТСЯ ДЕНЬ» Калкаван Ш.Н. , ассистент Караденизского технического университета (<i>г. Трабзон, Турция</i>)	479
МОТИВ САМОПОЖЕРТВОВАНИЯ В ПРОЗЕ Л.УЛИЦКОЙ Канафина М.А. , к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева; Ибраимова С.С. , студент (<i>г. Астана, Казахстан</i>)	484
ГЕРОИЗМ И ЖЕРТВЕННОСТЬ В РОМАНЕ А. ПРОХАНОВА «ЧЕЧЕНСКИЙ БЛЮЗ» Канафина М.А. , к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева; Мунбеков М.Б. , студент (<i>г. Астана, Казахстан</i>)	489
ОБРАЗ СОВРЕМЕННОЙ РОССИЙСКОЙ ЖЕНЩИНЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ДАРЬИ ДОНЦОВОЙ Канафина М.А. , к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева; Турабекова И.Н. , студент (<i>г. Астана, Казахстан</i>)	493
КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ Мирова Г.О. , Лукпанова Ш.Б. , магистр гуманитарных наук (<i>г. Актөбе, Казахстан</i>)	499
«ПОДХАЛИМСТВО И УГОДНИЧЕСТВО» ИЛИ «РЕЗКАЯ СМЕНА ВНУТРЕННЕГО ОБЛИКА ГЕРОЯ» В ПРОИЗВЕДЕНИИ А.П. ЧЕХОВА «ХАМЕЛЕОН» Мубаракوف М.Б. , стажер-преподаватель НГПИ имени Ажинияза (<i>г. Нукус, Узбекистан</i>)	503
ГОЛОС ЖЕНЩИН В БОРЬБЕ С НАСИЛИЕМ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РУССКОЙ, УЗБЕКСКОЙ И АНГЛОЯЗЫЧНОЙ «ЖЕНСКОЙ ПРОЗЫ» Муртазаева Ф.Р. , PhD, доцент Бухарского государственного университета (<i>г. Бухара, Узбекистан</i>)	506
АМИРХАН ЕНИКИ О МУХТАРЕ АУЭЗОВЕ Мухамадеева С.Ф. , аспирант К(П)ФУ (<i>г. Казань, Россия</i>)	510
ОТЦОВСКАЯ МЕТАФОРА В ДРАМАТУРГИИ АРТЮРА АДАМОВА Османова К.П. , ассистент кафедры зарубежной литературы РГПУ им. А.И. Герцена (<i>г. Санкт-Петербург, Россия</i>)	513

РОМАН ГЭРИ ШМИДТА «ВОТ ТАК ЗАПРОСТО» КАК СРЕДСТВО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕБЕНКА С МИРОМ КУЛЬТУРЫ Разумахина К.Ю. , к.ф.н., РГПУ им. А.И. Герцена (г. <i>Санкт-Петербург, Россия</i>) ...	516
ПРИЕМ ОБМАНУТЫХ ОЖИДАНИЙ В ДРАМАТУРГИИ В.В. НАБОКОВА Смоличева С.В. , к.ф.н., доцент ТИ им. А.П. Чехова (г. <i>Таганрог, Россия</i>)	521
ПОЗДНЕЕ ТВОРЧЕСТВО ВИКТОРА ЦОЯ: ПОИСК СМЫСЛОВ И ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ФОРМ Турсынова М.М. , преподаватель НГПИ им. Ажинияза (г. <i>Нукус, Узбекистан</i>); Абдиров А.А. , асс.-преп. НГПИ им. Ажинияза (г. <i>Нукус, Узбекистан</i>)	525
ГЕНДЕРНЫЕ РОЛИ В СЕМЬЕ В ФОЛЬКЛОРЕ Уайсбаева А.Г. , магистр педагогических наук, преподаватель ЕНУ им. Л.Н. Гумилева (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	527
ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР Утанова А.Қ. , профессор АІТУ университеті (г. <i>Астана, Казахстан</i>)	531
ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ОЙКОНИМИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ Чоракулова Д.З. , Бухарский государственный университет (г. <i>Бухара, Узбекистан</i>)	537
АНТРОПОМОРФНОСТЬ ДРАКОНОВ В РОМАНЕ «КОГНАТА» Шин М.В. , преподаватель НУУз им. Мирзо-Улугбека (г. <i>Ташкент, Узбекистан</i>) ..	540

Abstract. This study is devoted to the analysis of the causes of the ambiguity of Kazakh proverbs, their cultural and historical significance and the impact of linguistic changes. The main problem is that archaic words and concepts become blurred over time, which leads to a break in folk wisdom and linguistic continuity. The study used methods of historical, comparative, and structural analysis, examined the relationship of words with the Turkic languages, and their role in the folklore context. The results show that the loss of the final meaning of proverbs affects the distortion of cultural values of the population, the spread of misconceptions and the weakening of historical memory. The scientific novelty of the work is the restoration of the cultural and historical context of proverbs through a comprehensive analysis of their lexical structures. In conclusion, it is necessary to create special explanatory dictionaries and electronic resources to preserve proverbs and sayings, as well as explain their importance to the new generation. In addition to preserving the linguistic heritage, this will help strengthen national identity.

Keywords: proverb, etymology, archaism, cultural code, linguistic continuity.

М. ШОЛОХОВТЫҢ «ДОН ӘҢГІМЕЛЕРІНДЕГІ» ДИАЛЕКТИЗМДЕР

Ауезова А.Т.

PhD., доцент

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ

Астана қ., Қазақстан

Auezova-amina@mail.ru

Акишева А.К.

PhD., доцент

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ

Астана қ., Қазақстан

Aisulu_aki@bk.ru

Орыс тілі өзінің құрылымы жағынан біртекті емес, сондықтан ұлттық орыс тілін әдеби тілмен теңестіруге болмайды.

Лингвистика мен әдебиеттануда «диалект» және «диалектизм» терминдері қолданылады. «Аймақтық диалектілер – белгілі бір аумақта тұратын адамдар ұжымы үшін қарым-қатынас құралы болып табылатын тілдік бірліктер».

Диалектизм – аймақтық немесе әлеуметтік диалектіге тән лексикалық бірлік.

Диалектизмдер көбінесе шаруалар қауымының ауызекі тілінде қолданылады, ресми жағдайда диалект иелері әдетте жалпы халықтық тілге ауысады.

Диалектілерде орыс халқының өзіндік тілі сақталған, кейбір жергілікті сөйлемдерде көне орыс тілінің реликтілік формалары кездеседі, олар орыс тіліне әсер еткен тарихи үдерістерді қалпына келтірудің маңызды көзі болып табылады.

Диалект сөздері көркем әдебиет тілінде әдейі қолданылады. Жазушылар мен ақындар шынайылықты көрсету және шығарманың тілін байыту мақсатында диалектизмдерді жиі қолданады.

Михаил Александрович Шолохов – ХХ ғасырдағы ең дарынды кеңес жазушыларының бірі. Шолохов шығармаларының тілі – орыс және әлем әдебиетіндегі ең ерекше құбылыстардың бірі.

Диалектизмдердің молдығы – Шолохов стилінің басты ерекшеліктерінің бірі. Орыс классикалық немесе кеңестік әдебиетте диалектілік сөздердің мұншалықты көп кездесуін басқа жазушылардан табу өте қиын.

Шолохов шығармаларындағы негізгі кейіпкерлер – дон казактары, олардың сөйлеу тілінде Дон өңірінің диалектілік ерекшеліктері көрініс табады. Дон диалектілері өзінің тарихи қалыптасу ерекшеліктеріне байланысты өзгеше сипатқа ие. Донды қоныстандыру ХV ғасырда басталды. Бұл жерге Ресейдің әртүрлі аймақтарынан қоныс аударушылар келді. Осы топтардың сөйлеу тілі араласып, өзіне тән ерекшеліктері бар дон казактарының диалектісі қалыптасты. Ол оңтүстік ұлы орыс диалектісіне жатады, кей жерлерде украин тілінің элементтері кездеседі (сондай-ақ, татар және түрік сөздері де енген) [1, 20 б].

«Дон әңгімелері» – бұл Шолоховтың өзіндік тілі мен стильдік ерекшелігін қалыптастыруға арналған материал. Шолохов бұл әңгімелерді атақты «Тынық Дон» эпопеясына дайындық жұмыстары ретінде пайдаланған.

«Дон әңгімелерінде» Шолохов халық өмірінің тарихи маңызды ерекшеліктері мен қайталанбас сипаттарын дәл бейнелеу қабілетін көрсетті. Оның шығармаларында халықтың тұрмыс-тіршілігінің тұрақты белгілері мен өзгермелі келбеті, уақыттың әсерін сезінетін адамдардың сезімдері мен көңіл-күйлері айқын көрініс табады.

Диалектизмдер Шолоховтың «Дон әңгімелерінде» көркемдік құрал ретінде қолданылады: кейіпкерлердің сөйлеу ерекшеліктерін сипаттау үшін, жергілікті колоритті жеткізу үшін, кейбір заттар мен ұғымдарды автордың көзқарасы бойынша дәлірек атау үшін. Диалектизмдер аймақтық тілдік дүниетанымды қалыптастырады.

Жазушы өз шығармаларында дон казактарына тән диалектизмдерді қолданады, мысалы: «лазорева степь» – қызыл дала мағынасында. Дон казактарының диалектінде «лазоровый» сөзі «лазурный» емес, «қызыл» дегенді білдіреді. Бұл сөз ең алдымен «лазоровый цветок», яғни қызғалдақпен байланысты. Өз шығармаларында Шолохов «лазоровый» сөзін «қызыл» және «сары» сөздерінің синонимі ретінде қолданады. Сондай-ақ, «коханий» (сүйікті), «слез, вижу – жива, двошит (яғни, дем алады)», «латку (жамау) на шаровары кому посодит», «ростом низенький, тушистый (толық денелі)», «родные курени», «грыздь (жарық) свою обратно впихивает» және т.б.

Диалектизмдер кейіпкерлер тілінде жиі кездеседі, ал автордың баяндауында көбінесе этнографиялық және лексикалық диалектизмдер қолданылады.

Мысалы, казактар айдың барлық фазаларын «месяц» деп атайды, ал Шолоховтың көркемдік мәтіндері осы дәстүрді жалғастырады: қызығы, оның шығармаларында «луна» сөзі мүлде қолданылмайды. Шолоховтың әдеби әлемінде «вороненый» сөзі қара емес, қою көк түсті білдіреді. Бұл көк реңі оның барлық шығармаларында кездеседі, «Родинка» әңгімесінде, «Тихий Дон»

романында және «Поднятая целина» шығармасының екінші бөлімінде көрініс тапқан. Казактардың ауызша халық шығармашылығында қолданылғандай, Шолоховтың метафоралары мен салыстырулары да казактардың өмірінен, оларды қоршаған табиғаттан алынған.

Сөйлеу жүйесінің ерекшеліктерін білдіретін сөздер фонетикалық диалектизмдер деп аталады [2, 115 б.].

Шолохов шығармаларында морфологиялық типтегі диалектизмдер де кездеседі.

Морфологиялық диалектизмдер – әдеби тілдегі сөздердің грамматикалық формасынан ерекшеленетін сөздер. Бұларға, мысалы, әйел жынысты зат есімдердің үшінші септелу түріне жататын, бірақ өзгеше септелетін сөздер жатады (в грязе, на пече, на лошаде), бұл құбылыс оңтүстік орыс диалектілеріне тән. Сонымен қатар, етістіктердің осы шақ және келер шақтағы үшінші жақ формалары жұмсақ аяқталады: идутъ, несуть, ведётъ. Сондай-ақ, көпше түрдің барыс және шығыс септіктерінің жалғаулары бірдей болуы мүмкін. Мысалы: у мене, у себе – у меня, у себя орнына.

Басқа бір диалектілік лексика қабаты – синтаксистік диалектизмдер. Сөз тіркестері: поехала на гости к Мохову, тебе лагери идти. Сөйлемдер: батяня будет довольный, лишь бы казаки были целые. Күрделі сөйлемдер: с огурец какие бабы на семена оставляют.

«Тихий Дон» романындағы кейіпкерлердің тілінде автор синтаксистік диалектизмдер арқылы сөйлем құрылысының ерекшеліктерін көрсетеді. Диалектіде баяндауыш қызметінде болымсыз етістік немесе басқа байланыстырғыштар қолданылатын толық формадағы сын есімдер мен есімше формалары кең таралған: «Лишь бы казаки были целые», «батяня будет довольный», «лозунг был выкинутый». «Тихий Дон» романында анықтауыш бағыныңқы сөйлемдерді қосу үшін әдеби тілдегі «который» есімдігі орнына «какой» есімдігі қолданылады: «какие несознательные помалкивают», «с огурец какие бабы на семена оставляют» [3, 215 б.].

Лексикалық диалектизмдер – көркем әдебиетте қолданылатын, ауызекі сөйлеу тілінен алынған сөздер. Романда дон казактарының диалектизмдері кездеседі: кубыть, мабутъ (мүмкін), зараз (қазір), ажник (тіпті), дюже (өте), трошки (аздап).

Бұл диалектизмдер де өз құрылымына қарай әртүрлі. Кейбір лексикалық диалектизмдер (оларды «нақты лексикалық диалектизмдер» деп атайды) әдеби тілдегі тиісті сөздердің синонимдері болып табылады. Олар толық синонимдер болуы мүмкін, яғни әдеби және диалектілік тілдерде бір ұғымды білдіретін сөздер, мысалы, оңтүстік говорлардағы кубыть және зараз сөздері әдеби тілдегі может быть, сразу (қазір) сөздеріне балама болып табылады.

Диалектілік лексиканың басқа тобы – белгілі бір халық тобының тұрмысына, мәдениетіне тән заттарды, құбылыстарды атайтын сөздер. Мұндай диалектизмдердің әдеби тілде абсолютті синонимдері жоқ, сондықтан оларды этнографиялық диалектизмдер деп атайды.

Этнографиялық диалектизмдерге мысалдар:

1. Киім атаулары: зипун – шапан, исподница – көйлек, сарафанның астына киілетін;
2. Үй-жай заттарының атаулары: гаманец – теріден жасалған әмиян, кладка – қойылған зат, бёрдо (тоқу станогының бөлігі), кочедык (шиден тоқу құралы), махотка (құмыра), туес (қайың қабығынан жасалған ыдыс);
3. Еңбек құралдары: грохот – астықты тазартуға арналған үлкен елеуіш, недоуздок – жүгеннің бір түрі;
4. Жануарлар мен өсімдіктер атаулары: былка – сирек өсетін шөп немесе әлсіз бұта, пырейчик – астық тұқымдас өсімдік, кочет – әтеш.

«Дон әңгімелерінде» сондай-ақ сөзжасамдық диалектизмдер кездеседі. Сөзжасамдық диалектизмдер – белгілі бір диалектіде ерекше жұрнақтар арқылы жасалған сөздер (телок – бұзау, евонный – оның, земляница – құлпынай).

Ең ерекше диалектизмдер – лексико-семантикалық диалектизмдер. Лексико-семантикалық диалектизмдер – диалектіде әдеби тілден өзгеше мағынаға ие сөздер. Мысалы:

- Мост – үйдің едені;
- Губы – саңырауқұлақтар (ақ саңырауқұлақтардан басқа);
- Бродить – су ішінде аулақпен (бреднем) балық аулау;
- Наказать – бұйыру, тапсырма беру («наказал Алешке, чтобы пришел нынче»).

Көркем әдебиет тілінде омонимдік диалектизмдер де кездеседі. Мұндай сөздер әдеби тілдегі дыбысталуы бірдей сөздермен сәйкес келеді, бірақ басқа мағынаға ие болады. Мысалы: худые – жаман, нашар; добрые – жақсы, дені сау, әдемі; подполье – жертөле [4, 68 б.].

«Тихий Дон» романынан үзінді: Ерте көктемде, қар еріп, қыстан кейінгі шөп кепкен кезде, далада көктемгі өрт басталады. Жел айдаған жалын лезде таралып, құрғақ аңыздықтарды жалмап, тікенді бұталарға өрмелеп, жусанның басына тиіп, аласа шөптерді шарпиды. Ал, содан кейін далада ұзақ уақыт бойы күйік исі сақталады. Жасыл шөп көктеп шығады, сансыз бозторғайлар көкте қалықтап, көктемгі шөбі мол жерлерде қаздар жайылып, жазды өткізетін дала құстары ұя сала бастайды. Ал, өрт шалған жерде қара күйік қалған. Онда құстар да ұя салмайды, жануарлар да жоламайды, тек қана жел ғана үстінен зулап өтіп, күл мен қап-қара шаңды жан-жаққа таратады.

Тілдік жергілікті ерекшеліктерді жеткізу тәсілдерінің көптігіне қарамастан, автор олардың қолданылуында негізгі заңдылықтарды байқауға болады:

1. Диалектизмдер шығармадағы кейіпкерлер тілінде авторлық баяндауға қарағанда әлдеқайда жиі қолданылады;
2. Авторлық баяндауда этнографиялық және нақты лексикалық диалектизмдер басымдық кездеседі.

Шолоховтың жергілікті диалект ерекшеліктерін пайдалануында өзіндік әдісі бар. Ол көркем әдебиет тілінде диалектизмдерді енгізудің ерекше тәсілін қолданады [5, 256 б.].

Михаил Александрович Шолоховтың шығармаларының тілі олардың кейіпкерлерінің сөйлеу мәнеріне барынша жақын. Жазушы очерктер, әңгімелер, романдар жазу арқылы өз кейіпкерлерінің қайталанбас болмысын көрсетеді. Кеңес дәуіріндегі жазушылардың ішінде диалектизмдерді көркемдік бейнелеу құралы ретінде пайдаланғандардың ішінде Шолоховтың орны ерекше.

Шолоховтың әлемдік мәдениет пен өркениетке қосқан үлесі орасан. Оның шығармаларының ықпалы уақыт өте келе күшейе түсуде. Әр жаңа ұрпақ оның туындыларын жаңа қырынан танып, олардан рухани азық алады.

Кезінде Луначарский Шолоховтың шығармашылығы туралы былай деген: «Шолоховтың шығармасы – үлкен шеберлікпен жазылған. Күрделі әрі қарама-қайшылыққа толы мазмұн мінсіз тілдік формада берілген, еш жерде шектелмеген, мазмұнды жұтаңдатпаған және ешбір бос кеңістік қалдырмаған. Бұл – жазушының үлкен шеберлігі, оның диалект ерекшеліктерін шынайы бейнелеу құралы ретінде қолданудағы тапқырлығы» деп көрсеткен.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Лежнев И.Г. *Путь Шолохова*. – М.: Советский писатель, 1958. –383б.
2. Якименко Л.Г. *Творчество М. А. Шолохова*. -М.: Советский писатель, 1970. – 854б .
3. Фомина М.И. *Современный русский язык. Лексикология*. –М.: Высшая школа, 1990. – 415б.
4. Латышев. Л.К. *Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания*. – М., 1988. – 160б.
5. Львовская З.Д. *Теоретические проблемы перевода*.М.: Наука, 1985. – 285б.

Андатпа. *Мақала Шолоховтың Дон әңгімелеріндегі диалектизмдерге арналған. Роман-эпопеядағы олардың рөлі орасан зор екені көрсетілген: сол уақытқа тән адам баласының ойлау қабілеті мен ішкі жан-дүниесін қалыптастырған және де күнделікті адам өмірінің көрінісін көрсетеді. Автор бірігіп жүргізген зерттеу жұмыстарына сүйене отырып диалектизмдер бөлінген, оларға жалпы анықтама берілген және олардың қолдану аясы нақты қарастырылған.*

Түйінді сөздер: диалектизмдер, әңгіме, қолдану әдістемесі, тілде қолданылуы.

Ауезова А.Т.

PhD., доцент

Auezova-amina@mail.ru

Акишева А.К.

PhD., доцент

ЕНУ имени Л.Н. Гумилева

г. Астана, Казахстан

Аннотация. *Статья посвящена диалектизмам в «Донских рассказах» М. Шолохова. Показано, что диалектизмы играют в романе-эпопее основную роль: формируют сознание и мышление человека на то время, а так же отображают человеческий быт. На основе проведенного исследования авторами выявлены диалектизмы, дается определение диалектизмам и среда их использования.*

Ключевые слова: диалектизмы, рассказ, методика использования, употребление в языке.

Auuezova A.T.

PhD, Acting Associate Professor

Auezova-amina@mail.ru

Akischeva A.K.

PhD, Acting Associate Professor

L.N. Gumilyov Eurasian National University

Astana, Kazakhstan

Aisulu_aki@bk.ru